

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibus, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Ivlii Et Avgvsti

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10261

XVIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77405)

pro nobis, redimens nos precio sui sanguinis salutaris. Vnum tamen vehementi conatu, qui inter eos infantulus videbatur, nomine Maximum, cupiebant auctoritate malorum à sanctorum consortio separare, dicentes: Infantule, quid festinas ad mortem? dimitte eos, insaniunt, & audi consilium nostrum, vt possis inuenire vitæ remedium, & tanti regis adire palatium. Tunc ille atate quidem puerili, senili tamen maturitate clamabat: Nemo me separat à sancto patre meo Liberato Abbate, & fratribus meis, qui me in monasterio nutrierunt. Cum ipsis sum in timore Dei cõuersatus, cum ipsis desiderio passionem suscipere, cum quibus credo me & futuram gloriam inuenire. Nolite putare, quia potestis seducere pueritiam meã. Simul nos Dominus septem voluit cõgregare, simul dignabitur omnes vno martyrio coronare. Quomodo nemo perire potuit de septenario illo numero felicium Machabæorum, ita etiam septenus nostræ congregationis numerus, nullum inueniet detrimentum. Nam si negauero eum, & ipse negabit me: quoniam ab ipso dictum est: Qui me negauerit coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo, qui est in cælis. Et qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui est in cælis.

Monachi
pueri mira
constantia.

Matth. 10.

Ignis diuinitus
exinguitur.

Crudeliter
trucidatur.

Eijcit mox
eorum corpora
in mare.

Eccè veterem
morē tumu
landi Chri
stianorum
corpora, p
cedente vi
delicet cle
ro, & cum
hymnis so
lennibus.
Qui contra
hoc faciunt
hodie, ipsi
se hæreticos
esse prodūt.

Perducti itaque cum festinatione ad nauale supplicium pro voluntate infandi regis, vel crudelium ministrorum, extensis manibus & pedibus, clauati feruntur potius, quàm ligati. Qui dum ignis fuisset lignis iniectus, statim imperio diuino, videntibus cunctis, extinctus est. Et dum sapius renouatur nutrientibus pabulis, iterum atque iterum extinguebatur rogo globo flammæ. Et cum exinde magis tyrannus furere simul esset & rubore repletus, iussit eos remorum vestibibus enecari, & ita singulos in modum canum cerebris comminutis extingui. Qui tali genere mortis, debitum spiritum feliciter Domino reddiderunt. Nec expauerunt lignis-quatentibus mortificari, quibus semper fuit spes omnis in ligno. Sed cum in mari venerabilia corpora iactarentur, ilico (quod contra naturam est æquoris) eadem hora illæsa corpora pelagus litori reddere maturauit: nec ausum fuit, vt moris est, tridua dilatione in profundo retinere, nè præcepto Dominico minimè paruisset. Ad quod miraculi genus & ipse tyrannus, licet impœnitens, vt fertur, expirauit. Gaudens autè quæ aderat multitudo, corpora sanctorum martyrum diligenti tradidit sepulturæ, præeunte clero venerabili Carthaginensis ecclesiæ. Vbi etiam & prædicandi diacones, tertio iam confessores effecti, Salutaris & Muritta, geruli reliquiarum affuerunt. Humatæ sunt igitur cum hymnis solennibus ipsanæ beatæ sanctorum, in monasterio Biguæ, continuo basilicæ, quæ dicitur Celebrinæ. Et sic in confessione Trinitatis beatissimi martyres passi sunt, & speciosum cursum certaminis sui, coronante Domino, perfecerunt: Cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

DE S. HELENA, MATRE CONSTANTINI MAGNI IMPERATORIS, EX EVSEBII CAESAREENSIS
Episcopi De vita eiusdem Constantini, Lib. 3. interprete Iohanne
Christophorsono Angliæ Episcopo.

Augusti 18.
Cap. 41.

Grandæua
S. Helena
visitat terram
sanctam.

Psal. 131.

HELENA mater Constantini, cum Deo omnium gubernatori debitum piæ mentis & affectionis munus impertire in animo haberet, & pro filio suo, tanto & tam præclaro Imperatore, proque liberis eius Cæsaribus, Deo charissimis, suis nepotibus, gratias per preces esse agendas putaret: atate iam ingrauescente, singulari quodam consilio & prouida animi cogitatione, vereque regia, adducta, properè instar adolescentulæ venit, tum sacrosanctam terram oculis lustratura, tum gentes Orientem incolentes, plebemque pariter ac populi multitudinem conspectura. Ac posteaquàm in locis, in quibus Seruatoris erant impressa vestigia, debitam venerationem adhibuerat, idque conuenienter propheticæ sermoni, dicenti: Adorabimus in loco, vbi steterunt pedes eius: pietatis suæ monimenta, quibus post se relictis, posteris hominibus prodesset, statim fabricare aggreditur.

Nam

Nam Deo, quem adorauerat, duo dicauit templa: quorum alterum ædificauit in monte, ubi ascendit: alterum, ad obscurum illud antrum natiuitatis eius. Etenim nobiscum Deus in terris nasci (locus autē illius natiuitatis, proprio nomine apud Hebræos Bethleem appellatur) pro nobis sustinuit: ac propterea Imperatrix sanctissima, Deipara partum eximij monimentis exornare, & sacrum illud antrum varijs cuiusq; generis insignibus illustrare studuit. Imperator autem paulò post eundem locum ornamentis regalibus honorare, & monimentis ex auro & argento, varijsque aulæis matris suæ magnificentiam adaugere cepit. Rursus eius mater, quò omnium nostri Seruatoris in cælos ascensionis memoriam celebraret, excelsa quædam ædificia in monte Oliuarū extruere parat. Ac primùm in summo totius montis vertice sanctuarium ecclesiæ Dei erexit: templumque inferius etiam exædificauit in eoislo antro, in quo, vt vera & sacra Dei testantur eloquia, discipuli & Apostoli à Seruatore omnium, arcanis mysterijs initiati fuerunt. Imperator quoque, ibidem varijs monimentis & insignibus regem magnum Deum veneratus est. Ista igitur duo tēpla, memoria perpetua celebranda, augusta & eximia, in duobus obscuris quasi antris & mysticis, Helena Augusta, pij Imperatoris pia mater, suæ piæ mentis tanquàm indicia, Deo Seruatori fundauit, filio suo ei opem per regiam suam potentiam & autoritatē porrigente. Itaque, illa, neque, adeò multò post, præmia digna laboribus reportauit. Nam cum iam planè grandis esset, inq; omnium bonorum affluentia omne vitæ suæ tempus ad extremam usq; senectutem obijisset, & tum verbis, tum rebus ipsis veros pietatis fructus, quos præcepta Seruatoris præscribunt, extulisset, atq; ita vitam suam florentem & expertem cuiusque molestia, valenti corporis simul & animæ virtute transegisset: deinceps eximium pietatis suæ exitum, & præclaram rectè factorum à Deo remunerationem, etiam in hac vita consecuta est.

Porro autem dum regiarum opum magnificentia instructa, omnem Orientē peragrat, cum vniuerso populo, quasq; ciuitates incolenti, simul: tum priuatim singulis eorum, qui ad ipsam accedebant, infinita munera largita est. Infinita etiam ordinibus militaribus, quasi plena manu distribuit. Quæ verò pauperibus, omnibus rebus nudatis, omniq; ope & auxilio desitutis dispertierit, vix enumerari possunt: quippe in alios grandem pecuniarū vim conferre, alijs corporis integumenta prælixè & largiter suppeditare, vinculis eripere alios, alios tum laboribus in metallis effodiendis afflictatos, tum fraude & iniuria oppressos liberare, denique ab exilio alios in patriam reuocare dignata est.

Quæ quidem, licet eiusmodi rebus esset insigniter nobilitata, alia tamen in Deum pietatis munera minimè neglexit. Nam vbiq; cernebatur in ecclesiam Dei intrare, templaque splendidis exornare monimentis: inq; ædes sacras vel in minimis urbibus extructas, suam benignitatem ostendere licebat: præterea eam & decoro eximioque apparatu admirabilem, videre sæpè versari cum multitudine, & verum cultum erga Deum omnibus pijs vitæ officijs declarare.

Demùm verò, cum naturam satietate viuendi expleuisset, & ad meliorem statum euocaretur, octogesimoq; ferè ætatis suæ annum confecisset, & ad extremum vitæ exitum propè venisset: decreuit secum, statuitque coram Imperatore filio suo, vnico principe mundi potentissimo, huiusq; liberis Cæsaribus, nepotibus suis, testamētum suum facere: & singularim nepotibus suis, quæ sibi in toto orbe terrarum suppeterēt, facultates dispertire. Quibus rebus ad hunc modum constitutis, suo filio, tanto tamque eximio Imperatore, ipsi præsidè assistente, sedulo inferuiente, & manus illius tenente, finem ita viuendi fecit, vt beatissima quidem iure optimo non mori prudentibus videretur, sed vitam caducam & fragilem cum cælesti & æterna reuera commutare. Animus igitur corporis compagibus solutus, ad immortalē & Angelicā naturam, atq; adeò ad ipsum Seruatorem assumptus est.

Eius autem tabernaculum, splendidis est exequijs decoratum. Nam maxima satelitum turba ad ciuitatem, quæ principem locum tenet imperij, deportatum fuit, ibiq; regali sepulcro cōditum. Sic igitur Imperatoris mater diem suum obiit: quæ quidem est immortalis planè memoria celebranda, non modò propter piæ vitæ officia, sed etiam propter eximium illud & admirabile germen ab ipsa editum, Constantinum dico: quem quidem cum ob cæteras res omnes, tum ob pietatem in parentem & procreatricem suam, beatum iudicare par est: qui illam, cum iam antea pietate minimè esset imbuta, ita piam reddidit, vt à primo tempore ætatis, ab ipso cōmunis omnium

Cap. 42.
Duo illic
tēpla cōdit.

Vide studiū
ornandi
templa.

Imperator
ei suam fert
opem.

Cap. 43.
Mira eius li
beralitas &
beneficētia

Eximia hu
manitas.

Cap. 44.
Ornat tem
pla vbiq;.

Cap. 45.

Condit te
tamētum.

Obiit felici
ter.

Cap. 46.
Humatur
Constanti
nopolis.

Cōstātinus
suā matrem
conuertit.

Seruatoris ore instituta fuisse videretur: ita etiã honore regio exornauit, vt cum apud omnes gentes, tũ apud eos, qui aliquo gradu militari collocati essent, Augusta & Imperatrix nuncuparetur, aureaque numismata eius imprimerentur effigie. Iam verò thesauro regio pro arbitratu vtendi, proq; animi sententia, & vt sibi commodissimum fore putaret, singula liberè dispensandi, filius liberam ei fecit potestatem, quò etiam in his omnibus eam & splendore eximiam, & amplitudine admirabilè efficeret. Quare inter ea, quæ ad eius memoriam illustrandam faciant, ista etiam non sine causa repetita sunt: quæ dum propter singularem pietatis præstantiam in matre colenda exercebat, præcepta etiam diuina, quæ honorem parentibus decenter impertendum tradunt, accuratè expleuit.

Exod. 20.

ITEM DE EADEM S. HELENA, EX THEODORITI HISTORIA Ecclesiastica lib. 1. cap. 18. eodem interprete.

Seruit officio
fissimè
sancris
virginibus.

Helena
obitus.

Illustrissima illa, & maxima digna admiratione Imperatrix Helena, aliud facinus, quod posteriorum memoriæ meritò commèdari debet, obiit. Nam mulieres, quæ toto vitæ tempore virginitatè excolebant, primùm omnes in vnum congregari, & sedibus præparatis accumbere iussit. Deindè illa ipsa ancillæ munus exequi, apponere cibaria, pocula illis porrigere, fundere vinum, & gutturium cum malluio asferre, aquam deniquè earum manibus, dum lauant, ministrare non dedignata est. Quas res atq; similes hiscè cum cõfessisset, redijt ad filium: atq; non multò post lato animo ac tranquillo, vbi filio de viuendi ratione plurima præceperat, & eum benedictionibus, quæ ab excuntibus è vita dari solent, muniuerat, hinc ad alteram vitam demigrauit. Cui post mortem talis tributus est honos, qualis ei, quæ Deum omnium moderatorem tam assiduo atq; adèo ardentis studio coluerat, meritò tribuendus erat.

Quomodo ab eadem beatissima Imperatrice inuenta sit Crux & clauis Saluatoris nostri, Lector videre potest in S. Crucis inuentione, de qua agitur Tomo 3. die Maij 3.

VITA SANCTI AGAPITI MARTYRIS, PER ADONEM REVERENDISS. ARCHIEPISCOPVM Treurensem collecta.

Augusti 18.

Neruis
erudis
cæditur
S. Agapitus.

Prunis
ardè
ribus
caput
eius
exuritur.

Gravissimè
cruciatur.
Vindicta
diuina in
pessimum
Iudicem.
Obijerunt
martyr leonibus.
Capite ple-
ctitur.

PVD Prænestinam vrbe militario ab vrbe trigesimo tertio, natale sancti Agapiti martyris, sub Aureliano Imperatore, Præsidi Antiocho.

Cum esset annorum quindecim, & amore Christi martyrio ferueret, iussu Imperatoris tentus, & primò neruis crudis diu cæsus est. Deindè Præsidi, vt impelleretur sacrificare, traditur. Qui in dirissimo carcere eum reclusit, & per quatuor dies cibum omnè negauit. Indè de carcere exhibitus est Præsidi, qui prunas ardentès super caput eius iussit imponi. Et cum gratias Deo martyr ageret, flagellis est cæsus, & nudus suspensus capite deorsum verso, acriter fumo facto. Et cum diceret Præsidi, Sapientia tua & vanitas in fumo laborat: iterum flagellis cæditur à quatuor sibi inuicem succedentibus. Deindè bullientem aquam super ventrem eius ministri diaboli effuderunt, & maxillas eius confrègerunt.

Interea Iudex de tribunali suo cadens, collectus à ministris in lecto reclinatur, & sentiens Dei virtutem in martyre, post modicum tristem animam emisit.

De beato verò Agapito renunciatum est Imperatori. Qui beatorum virum iussit leonibus subijci. Sed mansuetæ factæ fere, pedibus martyris ad lambendum se inclinauerunt. Hoc videntes sceleris ministri, tulerunt de medio sanctum martyrem, & venerunt contra ciuitatem Prænestinam, vbi sunt duæ columnæ, & ibi eum gladio percusserunt quintodecimo calendis Septembris.

Corpus

Corpus eius noctu sublatum est à Christianis, & positum miliario primo à ciuitate in agro, in sarcophago nouo, nutu diuino ibi inuento.

Nutu Dei preparatur ei sarcophagus.

MARTYRIVM S. ANDREÆ, DVCIS EXERCITVS ET SOCIORVM, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE. Vocatur autem hic Andreas etiam Magnus. numerum capitum ad marginem annotauimus.

IMPERATORE Maximiano, homine valdè impio, Augusti 19. Cap. 1.

persecutio quædam magna contra Christianos commota est, præcipuè autem in regionibus Syriæ. Erat tempore illo Antiochus quidam, superstitioni plurimùm deditus, militares ordines sub imperio suo regens: qui propter idolorum insaniam, contra pios homines furorè acrem spirabat. Sub eo viro, quem Antiochum nominatum diximus, multi Tribuni militares eiusdem erroris participes numerabantur. Inter quos velut rosa florebat inter spinas, & inter graueolentes odores fragrans aliquis vapor, fidelissimus Dei seruus & martyr Andreas: qui latuerat

Multa præclara facinora & victoria S. Andree.

quidem antea, sed postea manifestè apparuit. Hic propter ardentem zelum atq; pietatem, magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi opem assecutus, aduersantium bellorum hostes superabat, & multis egregijs ac strenuis facinoribus excellebat.

Tempore illo accidit, vt Perficarum copiarum pars quædam fines transiliret, & bellum aduersus Antiochum suscitaret. Quoniam igitur repentina hostium incurfio, & eorum multitudo non mediocriter ipsum perturbauit, Andree tunc Tribuni militarem peritiam & strenuitatem recordatus, illum ad consuetos ordines accersiri iussit, hortans eum, vt forti animo esset. Vtens autem his sermonibus: Tuæ, inquit, fortitudinis facinora quæque aduersus hostes, & mihi, & ei, qui sceptrum Imperij tenet, maxime nota sunt, & admodum manifesta: quapropter & dignitatis istius gradum sortitus es. Itaque magnum hoc & repentinum bellum fortitudini tuæ committo, vt præsentis certaminis occasione, ad gloriam tuam superiorem maior cumulus accedat. Hos cum audisset sermones optimus Christi miles Andreas, non copijs, non armis aut curribus, sed solo præpotente Deo fretus, magnum illum Gedeonè amulatus est, & paucos quosdam milites ad eiusmodi aciem assumpsit. Eos enim solos, quos manifestè cælestis gratia ei designauit, secum habens, oppositis hostibus prælium intulit. Cap. 2.

Bellu aduersus Perfas ei demadatur.

Iam verò cum esset congressurus cum hostibus, eorum ingentem multitudinem Cap. 3.

diuinæ cognitionis argumentum suis militibus proposuit: nondum enim Christi Dei nostri fide donati fuerant. Hæc igitur illis enarrabat: Præfens opportunitas, cælestis & diuinæ cognitionis conciliatrix nobis erit: statim enim cognoscetis, quòd diu gentium verè dæmonia sunt, quodque verus Deus ille est, quem ego colo, qui cælum & terram effecit. Ipse igitur, cum omnia possit, opem affert ijs, qui cum inuocant, eosque fortes in bello efficit, & hostium cohortes facit terga vertere. En igitur, vt videtis, hostes ipsi è regione nobis sunt oppositi, copijs innumerabiles, & nobis validiores. Sed agite errorem idolorum omittentes, mecum vnà Deum, qui verè Deus est, inuocate, ac statim videbitis hostes ipsos, velut fumum quendam aut puluerem, coram vobis deficientes. Hæc ille dicebat. Cui milites credentes, & cum multa fiducia irruentes, oppositas phalanges in fugam conuerterunt, & illustrem de hostibus ipsis victoriam deportarunt. Milites autem illos eius prælij victores, reique admirabilis supra omnium opinionem testes, sanctus vir Dei Andreas, vt electos Christi viros, perfectè, quantum in illo erat, confirmauit, & ad Dei cognitionem adduxit. Psal. 95.

Insignis victoria diuinitus ei colata.

Ea re putatisne parùm aduersarium diabolum conturbatum, qui victoriam il- Cap. 4.

lam contra se trophæum quoddam erectum cogitauit, neque aliquid aliud eam rem fuisse, nisi propria potestatis casum, existimauit? Caterùm maximus Dei Athleta, ad stadium progredi paratus, quasi pignora quædam cælestia, præstantia dona ab ipso Deo percipiebat, cum & eijciendorum dæmonum miraculis abundaret. Multos igitur